Т. Г. Бондарук,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Л. М. Богріновцева,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Реформування податкової системи зумовило значні зміни в законодавстві, що регулює бюджетні процеси. Головною метою цих трансформацій стала децентралізація управління, яка передбачає суттєве розширення повноважень місцевих органів влади, підвищення рівня фінансової самостійності місцевих бюджетів і зміцнення матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування. Враховуючи ратифікацію Україною Європейської хартії місцевого самоврядування та курс на подальшу економічну інтеграцію з Європейським Союзом, адаптація бюджетної системи до європейських стандартів стала вкрай актуальним питанням [1]. Саме тому особливу увагу приділено вдосконаленню механізму формування податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Функціонування держави безпосередньо залежить від її фінансових ресурсів, оскільки саме вони є основою для забезпечення суспільного добробуту та якісного життя громадян. У сучасних умовах життєдіяльність громади неможливо уявити без бюджетного фінансування [2]. Загальна структура бюджетної системи визначається положеннями Бюджетного кодексу України, який є ключовим нормативним актом у цій сфері. Він регламентує всі аспекти бюджетного процесу, систематизуючи їх відповідно до конституційних норм.

Згідно з Бюджетним кодексом України, місцевий бюджет є фінансовим планом, що містить механізм надходжень і використання коштів для реалізації функцій та завдань, які виконуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також органами влади Автономної Республіки Крим упродовж бюджетного періоду [3]. Джерела наповнення місцевих бюджетів можна представити на рис.1.

Джерела наповнення місцевих бюджетів включають надходження від податків, зборів, фінансової підтримки держави у вигляді субвенцій, дотацій, а також від запозичень та за рахунок інших фінансових інструментів.

Особливістю бюджетної системи є наявність спеціальних фондів, які відіграють значну роль у фінансовому забезпеченні регіонального розвитку. Зокрема, резервний фонд має важливе цільове призначення – покриття непередбачених витрат. Його створення на державному рівні є обов’язковим, проте його обсяг не може перевищувати одного відсотка зведеного бюджету країни. У випадку місцевих бюджетів формування резервного фонду здійснюється за рішенням відповідних органів місцевого самоврядування.



Рис. 1. Джерела наповнення місцевих бюджетів

Джерело: побудовано авторами за даними [4]

Бюджети місцевого самоврядування враховують фінансові плани соціально-економічного розвитку територіальних громад міст, селищ, сіл та об'єднаних громад. Вони мають свої унікальні особливості, зокрема різні джерела доходів та сфери застосування коштів. Реформа децентралізації зробила місцеві територіальні громади більш самостійними у фінансовому плані, що дозволило їм отримати більший контроль над використанням бюджетних коштів [5]. Це позитивно вплинуло на здатність органів місцевого самоврядування ефективно розподіляти ресурси відповідно до потреб територій.

Значну роль у формуванні місцевих бюджетів відіграють міжбюджетні трансферти, тобто фінансові ресурси, що передаються між різними рівнями бюджетної системи (рис. 2). Вони включають субвенції, дотації та інші види державної підтримки. Такі механізми дозволяють здійснювати вирівнювання фінансових дисбалансів між регіонами та забезпечувати рівномірний розвиток усіх територій країни.



Рис. 2. Структура офіційних трансфертів згідно чинного законодавства

Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Крім того, місцеві бюджети мають власну дохідну базу, яка формується за рахунок податкових надходжень, доходів від комунального майна, зборів та syib[

платежів. Вони також наділені повноваженнями щодо розподілу власних видатків, що включають фінансування освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, громадського транспорту, житлово-комунального господарства тощо.

Регулювання розподілу бюджетних ресурсів здійснюється на основі чинного законодавства, включаючи Бюджетний кодекс та Закон України «Про Державний бюджет на поточний рік». Ці нормативні акти встановлюють правила формування та розподілу коштів, визначають ключові напрями видаткової політики та пріоритетні сфери фінансування.

Окремої уваги заслуговує бюджет розвитку, який займає важливе місце у структурі місцевих фінансів. Він формується за рахунок коштів, спрямованих на реалізацію інфраструктурних проєктів та розвиток матеріально-фінансової бази територіальних громад. До основних джерел наповнення цього бюджету належать доходи від приватизації комунального майна, залучення кредитних ресурсів та інші фінансові механізми, що сприяють економічному зростанню регіонів.

Однак, незважаючи на позитивні зрушення у сфері фінансової децентралізації, існують певні проблеми, які потребують вирішення. Основними з них є нестача фінансових ресурсів для виконання місцевими бюджетами покладених на них функцій, що зумовлює необхідність пошуку альтернативних джерел фінансування. Бюджетні трансферти не завжди можуть забезпечити достатній рівень фінансової спроможності громад, що вимагає перегляду підходів до формування місцевих бюджетів.

Різні адміністративно-територіальні одиниці мають неоднаковий економічний та фінансовий потенціал, що впливає на можливість залучення доходів, рівень податкових надходжень та загальний розвиток регіонів. У зв'язку з цим регулююча функція держави набуває особливого значення, оскільки забезпечення збалансованого розвитку територій є одним із ключових завдань бюджетної політики [6].

Важливим аспектом, що потребує уваги, є проблема неефективного використання бюджетних коштів, корупційні ризики та високий рівень бюджетного дефіциту [6]. У таких умовах необхідне постійне вдосконалення нормативно-правового регулювання бюджетного процесу, відмова від застарілих та малоефективних підходів до управління фінансами.

З огляду на зазначене, реформа бюджетної децентралізації залишається ключовим напрямом удосконалення фінансової системи країни. Вона сприяє розширенню фінансової автономії місцевих органів влади, підвищенню ефективності використання бюджетних ресурсів і пошуку нових джерел надходжень. Це, у свою чергу, створює умови для реалізації стратегічних цілей регіонального розвитку, підвищення рівня життя населення та забезпечення економічної стабільності на місцевому рівні.

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г. Реформування місцевого оподаткування в Україні.

Актуальні проблеми економіки. 2008. №6. С. 213-221.

2. Бондарук Т. Г. Щодо визначення місцевого самоврядування. *Економіст.* 2006. №6. С. 44-46.

3. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text

4. Бондарук Т. Г. Доходи місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту.* 2015. № 1. С. 51-56.

5. Бондарук Т. Г., Вінницька О. А. Оцінка стану децентралізації місцевих бюджетів України. *Економіка України.* 2018. № 7(680). С. 59-75. URL: http://economyukr.org.ua/docs/EU_18_07_059_uk.pdf

6. Bondaruk T. G., Bondaruk I. S. State regulation of financial support of municipal authority under decentralisation conditions. *Науковий вісник Полісся.* 2017. № 4 (13). Ч. 1. С. 16-21.

Р. В. Гирей,
здобувач освіти 2 ступеню за спеціальністю "Менеджмент",
директор ТОВ ІТСАЙТС;
науковий керівник:
О. В. Декалюк,
кандидат економічних наук, доцент;
Університет економіки і підприємництва, м. Хмельницький

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ

Вступ

Інновації є ключовим фактором успіху сучасних організацій, що діють в умовах динамічного середовища. Управління інноваціями дозволяє підприємствам адаптуватися до змін, покращувати конкурентоспроможність та забезпечувати сталий розвиток. У сучасному світі технологічні зміни, глобалізація та цифровізація створюють нові виклики для компаній, що вимагають гнучкого та стратегічного підходу до управління інноваціями. Саме тому ефективне управління інноваційними процесами є не лише конкурентною перевагою, а й необхідною умовою виживання бізнесу. У цій доповіді розглядаються основні концепції, процеси та стратегії управління інноваціями, а також фактори, що впливають на їх успішну реалізацію.

Сутність і значення управління інноваціями

Управління інноваціями – це процес планування, організації, мотивації та контролю інноваційної діяльності в організації. Воно спрямоване на створення та впровадження нових продуктів, послуг, технологій або управлінських рішень, які можуть принести економічний, соціальний або технологічний ефект.